

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับคำรีนหูและค่านิยมที่สะท้อนจากคำรีนหู ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 หัวข้อ คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำรีนหู และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค่านิยมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากภาษา

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับคำรีนหู

จากการที่ผู้วิจัยค้นคว้าและรวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับคำรีนหูทั้งในภาษาไทย และภาษาอังกฤษพบว่า ได้มีผู้ทำการศึกษาคำรีนหูนี้ไว้จำนวนหนึ่ง งานวิจัยดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการศึกษาคำรีนหูทั่ว ๆ ไปและการศึกษาคำรีนหูเฉพาะคำ งานวิจัยเหล่านี้ได้เสนอ การศึกษาคำรีนหูในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยแต่ละคนมีความสนใจคำ ชนิดนี้ในด้านต่าง ๆ กัน โดยอาจจะศึกษาในด้านเหตุที่มาของคำ รูปแบบของคำ ความหมาย ของคำ หรือความคิดความเชื่อที่สะท้อนจากคำรีนหู

2.1.1 การศึกษาที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับคำรีนหู

การศึกษาที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับคำรีนหูทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาสุภาพ ซึ่งปรากฏในการใช้ภาษาของชนทุกชาติ ในภาษาไทย การใช้ภาษาสุภาพเป็นลักษณะของการใช้ภาษาที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากสังคมไทยมีค่านิยมที่สำคัญคือ ความสุภาพ ซึ่งเน้นทั้งในด้านการแสดงกริยามารยาทและการใช้ภาษา การใช้ถ้อยคำ ในภาษาไทยนั้นต้องมีความสุภาพเรียบร้อย และเหมาะสมถูกต้อง เมื่อสังคมไทยมีค่านิยมดังนี้ คำจำพวกหนึ่งซึ่ง ได้แก่ คำหยาบ จึงกลายเป็นคำต้องห้ามตามที่สังคมกำหนดและถูกห้ามไม่ให้ใช้ ผู้พูดจึงต้องหาคำอื่นที่มีอยู่ในภาษาซึ่งเหมาะสมกว่ามาใช้แทน คำที่นำมาใช้แทนคำต้องห้ามเพื่อ แสดงความสุภาพนี้คือ คำรีนหูนั่นเอง

ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ (2531: 53) ได้กล่าวถึงการใช้คำให้ถูกต้องตามความเหมาะสมและความนิยมของสังคมว่า หากเราพูดไม่ถูกกาลเทศะ ความไม่เหมาะสมย่อมเกิดขึ้นและการสื่อสารจะล้มเหลวอย่างแน่นอน ดังในกรณีที่ผู้พูดภาษาอาจรูสึกว่า คำที่เคยใช้ไม่สุภาพ หรือสื่อความหมายไปในเรื่องเพศหรือการสมสู่ หรือในเรื่องที่น่ากลัวอาจนำเภทภัยความโชคร้ายมาสู่ หรือมีฉะนั้นก็เป็นคำที่มีความหมายไปในทางลบ ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังตกใจหรือผิดหวัง ผู้พูดจะเลี่ยงไปใช้คำอื่นแทน คำที่นำมาใช้แทนคำที่ไม่สุภาพดังที่ ปราณี กุลละวณิชย์กล่าวถึงก็คือ คำรึนหูนั่นเอง

นิตยา กาญจนสุวรรณ (2528: 117) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมว่า คำบางคำเมื่อได้รับพิจารณาว่าไม่เหมาะสมสำหรับสุภาพชน หากจำเป็นจะต้องใช้ ก็ต้องหาคำอื่นมาแทน โดยการใช้ภาษาให้เบาลงในลักษณะที่เรียกว่า ลดความหมายของคำหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าใช้วิธีอ้อม แต่ตรงไปสู่จุดหมายเหมือนกัน คำที่นำมาใช้แทนนี้ก็คือคำสุภาพหรือที่วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เรียกว่า "คำรึนหู"

การศึกษาคำรึนหูหรือคำสุภาพประเภทนี้นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากคำเหล่านี้สามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อถือ สภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหนึ่ง ๆ ได้ ดังที่ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2521: 3) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง ลักษณะภาษาสุภาพในภาษาไทย ว่า "การศึกษาลักษณะภาษาสุภาพในภาษาไทย เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้มองเห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมไทย และค่านิยมของสังคมไทยในการใช้ภาษาได้"

จากแนวคิดข้างต้นเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่า คำรึนหูเป็นการใช้ถ้อยคำในภาษาไทยซึ่งมีความสำคัญทั้งในแง่ของการสื่อสาร และแง่ของการเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้พูด ค่านิยมและสภาพความเป็นไปของสังคมได้

2.1.2 การศึกษาคำรึนหูในภาษาไทย

ในภาษาไทยได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคำรึนหูไว้บ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาคำศัพท์เฉพาะซึ่งต้องใช้คำรึนหูมาแทนที่ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงผลงานวิจัยเหล่านั้น ดังต่อไปนี้

ปราณี กุลละวณิชย์ (2525: 36-40) ได้ศึกษาคำรึนหูที่นำมาใช้แทนคำว่า 'ตาย' และชี้ให้เห็นว่า การใช้คำรึนหูเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง

ความหมายของคำ นอกเหนือจากการใช้ความเปรียบ (Metaphor) ของผู้พูด สาเหตุที่ทำให้เกิดการใช้คำรีนเหตุเนื่องมาจากการที่ผู้พูดผู้ฟังมีความเชื่อว่า ถ้าพูดถึงของหรือสัตว์บางอย่างแล้ว จะเป็นอุปมุงคล หรือเกิดอันตราย เมื่อจะพูดถึงของหรือสิ่งนั้นต้องใช้คำอื่นมาเรียกแทน คำที่มาใช้แทนจะมีความหมายกว้างออก

คำที่มีความหมายว่า 'ตาย' หรือคำรีนเหตุที่นำมาใช้แทนคำว่าตายในภาษาปัจจุบันที่ปราณี กุลละวณิชยกกล่าวถึงมีทั้งสิ้น 27 คำ แบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. คำในกลุ่มที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในทางศาสนาพุทธ ได้แก่ คำว่า หมดบุญ หมดกรรม หมดเวร สิ้นบุญ สิ้นกรรม หมดทุกข์ พ้นทุกข์
2. คำในกลุ่มที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ หมดลม สิ้นลม สิ้นใจ
3. คำสแลง ได้แก่ มอง เห่งทึง มองเห่ง ซี้
4. คำในกลุ่มที่มีความหมายอีกความหมายหนึ่งซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่อง 'ตาย' ของมนุษย์ ได้แก่ คำว่า ล้ม เสีย ดับ เสรีจ เรียบร้อย สิ้น จากไป กลับบ้านเก่า ไปสวรรค์

ปราณี กุลละวณิช ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่าในการเลียงไม่ใช้คำว่าตายนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำอีกหลายคำ เช่น การใช้คำที่แสดงการสิ้นชีวิตของสัตว์และต้นไม้ ทำให้คำว่า 'เสีย' และ 'ล้ม' มีความหมายกว้างขึ้นจากความหมายเดิม หรือการใช้คำกริยาที่บอกการเคลื่อนที่ เช่นคำว่า 'จาก' 'ไป' 'กลับ' ก็ทำให้คำเหล่านี้มีความหมายเพิ่มขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้การเลียงใช้คำว่า 'ตาย' ยังแสดงให้เห็นถึงความนึกคิดและความเชื่อต่าง ๆ ในทางพุทธศาสนา และความคิดเปรียบเทียบความตายกับการเดินทาง อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะความคิดสากลของมนุษย์ในโลก

นววรรณ พันธุเมธา (2527: 35-38) กล่าวถึงคำรีนเหตุที่นำมาใช้แทนคำว่า 'ตาย' ในแง่ของการใช้ภาษาตามตัวแปร อันได้แก่ ความสัมพันธ์ของผู้พูดและผู้ฟัง และความรู้สึกของผู้พูดในขณะที่กล่าวถ้อยคำนั้น คำที่นำมาใช้แทนคำว่า 'ตาย' ได้แก่ คำดังต่อไปนี้

- 'เสีย' มักใช้ในภาษาพูด
- 'สิ้น' สิ้นลม สิ้นใจ สิ้นชีวิต สิ้นบุญ สิ้นเวร สิ้นกรรม จะใช้คำใดขึ้นอยู่กับว่า ผู้สิ้นชีวิตอยู่ในสภาพเช่นไร ถ้าเป็นผู้มีบุญจะใช้คำว่าสิ้นบุญ แต่หากยากจนมักใช้คำว่า

สิ้นเวรสิ้นกรรม

'ถึง' ถึงแก่กรรม เป็นคำสุภาพใช้ในลักษณะยกย่องตามชั้นของบุคคล นววรรณ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงความเชื่อที่สะท้อนจากคำเหล่านี้ว่า ความเชื่อเรื่องบุญและกรรมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคำที่ใช้แทนคำว่า 'ตาย' เช่นในกรณีที่ผู้ตายสร้างกุศลไว้ เมื่อตายไปเชื่อกันว่าจะได้ไปสู่ที่ดี ไปสู่สุคติ ไปสู่ฟ้าสวรรค์ ดังที่ใช้คำว่า ไปสู่สุคติ ไปสู่สวรรค์ หรือ ทิวงคต สวรรคต เป็นต้น

เขาวลัทธิ กระแสสินธุ์ (2529: 86-99) ได้กล่าวถึงการใช้คำรินทร์หรือ การเลี่ยงคำ ว่าเป็นวิธีการใช้ภาษาสุภาพอีกลักษณะหนึ่ง โดยที่ผู้พูดนำคำที่มีความหมายประจำคำ ไปใช้ในลักษณะของความหมายแฝงเพื่อแสดงความสุภาพ เนื่องจากคำบางคำหากนำมาใช้ตรงตัวอาจทำให้เกิดความรู้สึกระคายหู หรือให้ความหมายไปในทางที่ไม่ดี เป็นอัปมงคล หรือไม่เหมาะสมไม่เป็นที่นิยมในสังคมไทย เช่นชื่อสัตว์บางประเภท การไปถ่ายของเสีย หรือการพูดถึงความตายตรง ๆ

คำนามที่มีความหมายแฝงที่ใช้แสดงความสุภาพในงานวิจัยของเขาวลัทธิ ได้แก่ คำว่า

"ห้องน้ำ" โดยทั่วไปหมายถึง สถานที่สำหรับอาบน้ำชำระร่างกาย เมื่อนำมาใช้แสดงความสุภาพจะใช้ร่วมกับคำกริยา 'ไป' มีความหมายแฝงหมายถึงการไปถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือหมายถึงการไปส้วมเพื่อถ่ายของเสีย เหตุที่เลี่ยงมาใช้คำว่า 'ไปห้องน้ำ' เพราะการไปถ่ายของเสียออกจากร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่น่าฟัง ไม่ควรพูดต่อหน้าบุคคลอื่น ดังนั้นจึงเลี่ยงไป เพื่อให้ฟังดูสุภาพและเป็นที่ยอมรับมากกว่า

"ตัวเงินตัวทอง" คำนี้หมายถึง สัตว์เลื้อยคลานคล้ายจระเข้แต่เล็กกว่า มีชื่อเรียกว่า 'ตัวเหี้ย' เหี้ย เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนในทางที่ไม่เป็นมงคล ดังนั้นจึงเลี่ยงมาใช้คำนามที่มีความหมายแฝงแทน คำว่า เงินทอง ในความหมายตรง เป็นสิ่งที่มีราคาเป็นที่ต้องการ ดังนั้นจึงนำมาใช้แทนเพื่อให้ฟังดูเป็นสิริมงคล

ธีระจิต ลีตระกูล (Leetrakul 1978: 77-88) ได้ศึกษาเรื่อง ภาษาต้องห้ามในภาษาไทย และกล่าวถึงการใช้คำรินทร์ว่า เกิดจากผลของการที่มีคำต้องห้ามในภาษาไทย ทำให้มีการเลี่ยงไปใช้คำอื่น ลักษณะของการเลี่ยงที่ว่านั้นคือ การแทนที่ (Substitution) และการละ (Deletion)

การแทนที่มีได้ 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะของคำยืม (Loan Words) คำต้องห้ามจะถูกแทนที่ด้วยคำศัพท์ในภาษาอื่นซึ่งมีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ภาษาต่างประเทศที่ภาษาไทยยืมคำมาใช้ได้แก่ ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาเขมร และภาษาอังกฤษ เช่นคำว่า ลิงค์ โยนิ อัจจาระ ถัน มุล เซ็กซ์ เดท แคนเซอร์

2. ลักษณะของการใช้ความเปรียบ (Metaphorical Expressions) พบว่ามีการใช้ความเปรียบหรืออุปมาแทนคำต้องห้ามที่เกี่ยวกับเรื่อง เพศ เช่น ปลาซ่อน หมายถึงถึงอวัยวะเพศชาย ปลาสลิด หมายถึงอวัยวะเพศหญิง

3. ลักษณะการใช้คำผวน (Reversed Expressions) พบมากในการใช้แทนคำต้องห้ามที่เกี่ยวกับเรื่องเพศเช่นเดียวกับการใช้ความเปรียบ การใช้คำผวนกระทำโดยการนำคำผวนที่มีความหมายเดียวกันกับคำต้องห้ามมาใช้แทน

การละคำ กระทำโดยละคำศัพท์ที่เป็นคำต้องห้ามเพื่อให้คำนั้นฟังรื่นหูและไพเราะขึ้น เช่น คำว่า ชี้เรื้อน เป็น (โรค) เรื้อน, ชี้ช้า เป็น ช้า

ธีระจิต สิตระกุล ยังได้ให้ข้อคิดเห็นในตอนท้ายว่า คำต้องห้ามมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากคนในสังคมปัจจุบันมีทัศนคติต่อคำต้องห้ามอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น รวมทั้งความรุนแรงในการห้ามและการลงโทษได้ลดน้อยลง มีการพิจารณาอย่างรอบคอบมากกว่าจะเชื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร้เหตุผล

2.1.3 การศึกษาคำรึนหูในภาษาอังกฤษ

ในภาษาอังกฤษ ได้มีผู้ทำการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำรึนหู ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวถึงโดยสังเขป ดังนี้

สตีเฟน อุลล์มานน์ (Ullmann 1975: 204-209) ได้กล่าวถึงคำรึนหูและคำต้องห้ามใน Principles of Semantics ว่า สาเหตุทางด้านจิตวิทยาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ สาเหตุนี้มาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดเอง สาเหตุดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ อารมณ์ความรู้สึก และสิ่งต้องห้าม

สิ่งต้องห้าม (Taboo) เป็นเรื่องสำคัญต่อนักภาษาศาสตร์ เพราะการห้ามส่งผลไปยัง "ชื่อ" ที่เรียก คน สัตว์ สิ่งของ ซึ่งต้องห้ามนั้นด้วย คำต้องห้าม (tabooed

words) จะถูกนำคำใหม่มาใช้แทน คำที่นำมาแทนนี้เรียกว่า คำรื่นหู (Euphemism)

อูลล์มานน์ แบ่งคำต้องห้ามออกเป็น 3 ประเภทโดยใช้เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological motivation) เป็นหลักคือ

1. คำต้องห้ามที่เกิดจากความกลัว (Taboo of Fear) ได้แก่ คำซึ่งเกี่ยวข้องกับชื่อของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ชื่อของพระเจ้าหรือปีศาจ หรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ หรือแม้แต่ชื่อสัตว์บางชนิดและสิ่งที่ไม่มีชีวิต

คำว่า God ถูกแทนด้วยคำว่า The Lord, Seigneur, Master

2. คำต้องห้ามที่เกิดจากความไม่เหมาะสม (Taboo of Delicacy) หมายถึง คำซึ่งผู้พูดพยายามเลี่ยงที่จะเอ่ยถึงอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากอาจทำให้เกิดความสะเทือนใจแก่ผู้ฟัง คำเหล่านี้ได้แก่ คำที่เกี่ยวกับโรคภัย ความตาย

คำว่า ตาย อาจใช้คำรื่นหูว่า pass away, go to sleep, meet their maker, go to their final reward

3. คำต้องห้ามที่เกิดจากความไม่สุภาพตามมารยาทสังคม (Taboo of Propriety) ได้แก่ คำต้องห้ามที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ อวัยวะบางส่วนในร่างกาย รวมไปถึงชื่อของสิ่งที่ถูกขับถ่ายจากร่างกาย เช่น

urinate อาจใช้คำรื่นหูว่า pass water, have a slash

fuck อาจใช้คำรื่นหูว่า go to bed with, sleep with

อูลล์มานน์สรุปในตอนท้ายว่า การที่มีคำต้องห้ามและการใช้คำรื่นหูมาแทนที่นั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำที่มาแทนที่ นั่นคือทำให้คำรื่นหูมีความหมายเพิ่มขึ้น

เอส โอ ฮายากาวา (Hayakawa 1972: 86-88) กล่าวถึงคำต้องห้ามและคำรื่นหูว่า ภาษาทุกภาษานั้นย่อมมีคำบางคำซึ่งไม่ควรเอ่ยถึง อันสืบเนื่องมาจากการที่คำเหล่านั้นมีความหมายแฝงซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับในการสนทนา ในภาษาอังกฤษคำเหล่านี้ได้แก่ คำซึ่งเกี่ยวข้องกับ การขับถ่าย เรื่องเพศ ความตาย อวัยวะในร่างกาย รวมทั้งคำเรียกขานพระเจ้า หรือภูติผีปีศาจ

คำรีนหูนำมาใช้แทนคำต้องห้ามเหล่านี้ได้แก่

rest room หรือ powder room แทนคำว่า toilet

departed หรือ gone west แทนคำว่า died

Gee Whiz แทน Jesus

Old Nick แทน Devil

กุสตาฟ สเตอร์น (Stern 1968: 330-336) กล่าวถึง คำรีนหูดังนี้ โดยให้คำจำกัดความว่า คำรีนหุหมายถึง ลักษณะการลด การทำให้เบาลง หรือการอำพราง ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เป็นอันตราย หยาดโลหิน หรือเป็นสิ่งที่ไม่น่ายินดี นับได้ว่าเป็นวิธีการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งผู้พูดสามารถใช้เพื่อลดความรุนแรงหรือเลียงสิ่งซึ่งไม่น่า ยินดีนั้น

รูปแบบทางภาษาที่ใช้เป็นคำรีนหุได้แก่

1. การละหรือการย่อ (Clipping or Omission) จากคำเดิมที่ควร เลียงนั้น เช่น d___ หรือ d... แทนคำว่า damn หรือ devil บางครั้งออกเสียงเป็น dash หรือ deed แทน

2. การบิดเบือนรูปเดิม (Deformation or Distortion) เป็นการ ทำให้คำมีรูปผิดไปจากรูปศัพท์เดิม เช่น คำว่า blooming ใช้แทนคำว่า bloody คำว่า dash darn dum แทนคำว่า damn หรือคำว่า Gosh, Golly, Gorry แทนคำว่า God

3. การยืมคำศัพท์จากภาษาต่างประเทศ การยืมเป็นการลดความหมาย ของคำเดิมลง เนื่องจากคำศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นคำที่ผู้พูดภาษาดั้งเดิมไม่สามารถเข้าใจ ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ความหมายของคำลดลงเบาลง ขณะที่คำเดิมในภาษาแรกจะมีความหมาย ตรงและชัดเจนเกินไป อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า คำยืมในภาษาต่างประเทศมีความหมายเป็น กลางมากกว่า เช่น

คำว่า lingerie แทนที่ underclothes

maniac แทนที่ madman

intoxication แทนที่ drunkenness

4. การใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง คำเหล่านี้ถูกนำมาใช้แทนคำเดิม ซึ่งมีความหมายส่อไปในทางลบหรือมีความหมายตรงเกินไป เช่น

คำว่า small clothes แทนที่ breeches
flannels แทนที่ underclothes

5. การใช้คำซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามกับคำเดิม (Flattering words) เช่น

คำว่า blessed แทนที่ cursed

6. การใช้คำที่เป็นรูปปฏิเสธของคำเดิม เช่น

คำว่า untidy หรือ unclean แทนที่ dirty
unsafe แทนที่ dangerous
unwise แทนที่ foolish
uncivil แทนที่ rude
untruthful แทนที่ lying

7. การใช้ความเปรียบ คือการนำความเปรียบ (Metaphorical Euphemism) มาใช้แทนคำเดิม เช่น

คำว่า to go west แทนที่ dying
a fairy tale แทนที่ a lie
a rest camp แทนที่ cemetery

สเตอร์น ยังได้กล่าวถึงสาเหตุของการใช้คำรื่นหูไว้ 3 ประการคือ

1. เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงคำต้องห้าม หากคำานั้น ๆ อ้างถึงสิ่งซึ่งอาจนำผลร้ายมาสู่ตัวผู้พูดเช่นการกล่าวถึง วิทยุภาคคีคัลลิกที พระเจ้า หรือชื่อของปิศาจ ผู้พูดจะเลี่ยงการกล่าวคำนั้นเสียและหันไปใช้ความเปรียบหรือถ้อยคำที่กล่าวถึงสิ่งนั้นโดยอ้อม (circumlocution)

2. เพื่อเป็นการทำให้ภาษาสุภาพตามเงื่อนไขของสังคม อันได้แก่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อแสดงถึงชนชั้นหรือฐานะของสังคม ผู้พูดจึงต้องหาคำศัพท์อื่นมาใช้แทนคำซึ่งไม่ควรเอ่ยถึงในสังคมนั้น ๆ เช่น คำเรียกอวัยวะบางส่วนในร่างกาย เครื่องนุ่งห่มบางชิ้น สถานที่ขับถ่ายของเสียจากร่างกาย

3. เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะทำให้ผู้ฟังสะเทือนใจ ไม่สบายใจ ไม่ยินดีพอใจ เช่น กรณีของคำว่า 'ตาย' ซึ่งมักจะเลี่ยงการพูดถึงคำว่าตายโดยตรงไปตรงมา และ

จะใช้ความเปรียบหรือสำนวนแทน

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของคำรีนหูในทัศนะของสเตอร์นคือ ความพยายามของผู้พูดที่จะปรุงแต่งถ้อยคำของตนเพื่อให้เกิดผลในทางที่ดี ทั้งแก่ตัวผู้พูดและผู้ฟัง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า คำรีนหูเป็นเรื่องของน้ำเสียงและท่วงทำนองของผู้พูดซึ่งพูดถึงสิ่งที่ไม่สุภาพ ไม่น่ายินดี โดยทำให้สิ่งที่พูดนั้นมีความรื่นหูและสุภาพจนเป็นที่ยอมรับได้ การใช้คำรีนหูไม่เพียงแต่เป็นการใช้คำเพื่อตัวผู้ฟังเท่านั้นยังเป็นการใช้คำเพื่อตัวผู้พูดเองด้วย เพราะหากผู้พูดใช้คำที่ไม่สุภาพ หยาบโหลนหรือเป็นคำที่ต้องห้าม ผู้พูดอาจถูกมองว่า เป็นผู้ไร้การศึกษาอบรมซึ่งจะทำให้ผู้พูดไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม

จอยซ์ เฮริทซ์เลอร์ (Hertzler 1965: 274-279) กล่าวถึงคำต้องห้ามว่า เมื่อคนเกิดความเชื่อว่า คำกลุ่มหนึ่งมีพลังอำนาจอยู่ในตัว พลังนี้สามารถบันดาลให้เกิดเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นไปในทางร้ายหรือดีก็ตาม คำกลุ่มนี้จะถูกห้ามไม่ให้เอ่ยถึง คำต้องห้ามเหล่านี้ได้แก่ คำซึ่งเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ชื่อของพระเจ้าหรือปีศาจ คำซึ่งเกี่ยวกับความตายหรือโรคร้าย คำซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศ การชกต่อย ผู้พูดจึงต้องใช้คำรีนหูแทนคำดังกล่าว

คำรีนหูที่เฮริทซ์เลอร์ยกมาเป็นตัวอย่างได้แก่

The Almighty, the Supreme Being แทนคำว่า God

gone to glory, departure, dissolution แทนคำว่า death
rest room, lavatory, powder room แทนคำว่า latrine

เฮริทซ์เลอร์ ได้นิยามคำรีนหูในทำนองเดียวกันกับผู้อื่นว่า เป็นคำซึ่งถูกนำมาใช้แทนคำต้องห้ามเพื่อทำให้คำเดิมลดความรุนแรงลง เพื่อให้เป็นกลางหรือเพื่อให้ไพเราะขึ้น โดยใช้ในลักษณะของความเปรียบ หรือการใช้คำที่กล่าวถึงความหมายเดิมอย่างอ้อมค้อม เฮริทซ์เลอร์ ยังได้สรุปในตอนท้ายว่า การใช้คำในลักษณะนี้ถือว่าเป็น ปรากฏการณ์ทางภาษาที่ถูกควบคุมโดยสถานการณ์ทางสังคม

จี แอล บรูค (Brook 1981: 92-95) กล่าวถึงคำรีนหูว่า เหตุที่เราเลี้ยงที่จะเอ่ยถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยตรงนั้นเนื่องมาจากเหตุ 2 ประการคือ สิ่งนั้นไม่เป็นที่น่าพอใจ และสิ่งนั้นศักดิ์สิทธิ์หรือมีพลังอำนาจเกินกว่าจะนำมากล่าวในการสนทนาทั่วไป เหตุผล 2 ประการนี้ คือที่มาของคำต้องห้ามนั่นเอง คำต้องห้ามที่ได้รับการยกเว้นไม่ให้กล่าวถึงได้แก่คำ

ที่เกี่ยวกับ ความตาย โรคภัยไข้เจ็บ เรื่องเพศ และอวัยวะในร่างกาย ดังนั้นเมื่อจำเป็นต้องกล่าวถึง จึงต้องใช้คำรีนแทนที่

บริศ ได้เสนอรูปแบบของคำรีนที่นำมาใช้แทนคำต้องห้าม ดังนี้

1. การใช้คำที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่นคำว่า shift แทนคำว่า smock คำว่า drawers แทน underpants
2. การยืมคำในภาษาต่างประเทศ เช่นการยืมคำศัพท์จากภาษาฝรั่งเศส ในคำว่า lingerie ซึ่งนำมาใช้แทนคำว่า underwear หรือคำว่า derriere แทนคำว่า buttocks
3. การใช้หน่วยเติมศัพท์ (prefixes) เช่นการเติม mis- ในคำว่า misconduct, misguided
4. การใช้คำมากพยางค์ที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำเดิม เช่น คำว่า perspiration แทนคำว่า sweat คำว่า underprivileged แทนคำว่า poor คำว่า intoxicated แทนคำว่า drunk
5. การใช้คำตรงข้ามกับคำเดิม เช่น unclean แทนคำว่า dirty untruth แทนคำว่า lie
6. การใช้ตัวย่อ ได้แก่การนำพยัญชนะตัวแรกของคำศัพท์มาย่อ เช่น s.o.b แทนคำเต็มว่า son of bitch, d.o.a แทนคำเต็มว่า dead on arrival, g.b.h แทนคำเต็มว่า grievous bodily harm เป็นต้น

ศิธ อัลลัน และ เคท เบอริจ (Allan and Burridge 1988: 1-8) ได้ให้คำจำกัดความของคำรีนหว่า คือ คำที่ถูกเลือกให้นำมาใช้แทนถ้อยคำที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ อันได้แก่ คำต้องห้าม เพื่อเลี่ยงการเสียน้ำหรือชายหน้าทีอาจจะเกิดขึ้นได้ ทั้งแก่ตัวผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ร่วมวงสนทนา สาเหตุของการใช้คำรีนหอาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดเกรงว่าจะทำให้ผู้ฟังไม่พอใจ ต้องการให้ผู้อื่นทราบว่าคุณมีสถานภาพทางสังคมอย่างไร หรือผู้พูดต้องการให้เกิดความสนุกสนาน

อัลลันและเบอริจ ได้แบ่งประเภทของคำรีนหอย่างละเอียดดังนี้

1. ถ้อยคำเปรียบเทียบ (Figurative Expressions) และอุปลักษณ์ (Metaphors) เช่น

The cavalry's come แทน I've got my period

2. การเล่นคำ (Verbal Play) ตัวอย่างเช่น

kick the bucket แทน die

dink หรือ dong แทน penis

3. การสร้างคำใหม่ (Remodellings) เช่น

sugar หรือ shoot แทน shit

4. การใช้คำอ้อมค้อม (Circumlocutions) เช่น

little girl's room แทน toilet

5. การตัดคำ (Clippings) เช่น

nation แทน damnation

6. การย่อคำ อันได้แก่

Acronyms เช่น snafu แทน situation normal, all

fucked up

Abbreviations เช่น S.O.B. แทน son of a bitch

7. การละคำ (Omissions) เช่น

f___ แทน fuck

8. คำทั่วไปแทนคำเฉพาะ (General for Specific) เช่น

go to bed แทน fuck

9. คำเฉพาะส่วน แทนความหมายทั้งหมด (Part for Whole) เช่น

spend a penny แทน go to the lavatory

10. คำพูดเกินจริง (Hyperboles) เช่น

flight to glory แทน death

11. คำพูดน้อยกว่าที่เป็นจริง (Understatements) เช่น

sleep แทน die

not bright แทน fool

12. คำยืม (Borrowing) เช่น

genitals แทน penis

vagina แทน cunt

13. คำเชิงวิชาการ (Learned Terms) เช่น

faeces แทน shit

14. คำสนทนาแบบเป็นกันเอง (Colloquial) เช่น

period แทน menstruate

อัลเลนและเบอริตซ์ กล่าวในตอนท้ายว่า ในการเลือกใช้คำรีนหูแต่ละคำ นั้นขึ้นอยู่กับ วัจนลีลา (Style)¹ หรือบริบททางภาษาที่คำนั้น ๆ จะปรากฏ ในความเห็นของ อัลเลนและเบอริตซ์ คำรีนหูและวัจนลีลาไม่ใช่สิ่งเดียวกันแม้ว่าสองสิ่งนี้จะมีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ วัจนลีลาช่วยกำหนดกลุ่มคำรีนหูให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันที่คำรีนหูเองก็ได้ช่วย แสดงถึงลักษณะเฉพาะของวัจนลีลาแต่ละประเภท เช่น ในลีลาที่ต้องการความสุภาพหรือในงาน เขียนจะใช้อุปลักษณ์หรือคำพูดอ้อมค้อม ส่วนในระดับที่เป็นทางการจะใช้คำเชิงวิชาการ และ การสร้างคำใหม่หรือคำสแลงจะถูกนำมาใช้ในระดับที่สนิทสนมเป็นกันเองของผู้สนทนา

จากงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่า คำรีนหูผู้ให้นิยามไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปในท้ายนี้ได้ว่า คำรีนหู หมายถึง คำหรือถ้อยคำที่นำมาใช้แทนที่คำ ต้องห้ามในภาษา เพื่อลดความรุนแรงของคำต้องห้ามเดิม หรือเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ความสุภาพ ความราบรื่น ไม่ระคายหู ตามเงื่อนไขและความนิยมของสังคมนั้น ๆ คำรีนหู อาจมีลักษณะเป็นคำพยางค์เดียว คำหลายพยางค์หรือวลีก็ได้ การใช้คำรีนหูทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางความหมายคือ คำที่นำมาใช้เป็นคำรีนหูจะมีความหมายเพิ่มขึ้นจากเดิม และ ประการสำคัญการใช้คำรีนหูเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และโลกทัศน์ของ คนในสังคม

¹ วัจนลีลา (Style) ตามความหมายของอัลลันและเบอริตซ์หมายถึงทำเนียบภาษา (register) เช่น กลุ่มอาชีพ และระดับความเป็นทางการ (level of formality) เช่น ลักษณะการสนทนาอย่างเป็นกันเอง (colloquial) การสนทนาโดยทั่ว ๆ ไป (casual) หรือ การสนทนาเป็นทางการ (formal)

2.2 การศึกษาค่านิยมและโลกทัศน์ที่สะท้อนในภาษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และการมองโลกของมนุษย์ได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง คือ ภาษาศาสตร์ มนุษยวิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยา ในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ เรื่องซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีคือ สมมุติฐานซาเพียร์-วอร์ฟ (The Sapir-Whorf Hypothesis) ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2522: 24) ได้สรุปใจความของสมมุติฐานนี้ไว้ย่อ ๆ ดังนี้

"ภาษามีอิทธิพลต่อการนึกคิด การมองโลก และการเข้าใจสิ่งแวดล้อมของผู้พูดภาษา ดังนั้นผู้ที่พูดภาษาที่ต่างกันมากก็ย่อมคิด มองโลก และเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างกันมากด้วย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ภาพของปรากฏการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกจะปรากฏต่อคนทั้งหลายต่างกันมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับภาษาที่เขาเหล่านั้นพูดภาษาที่ต่างกันหรือคล้ายกัน" อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ยังได้สรุปว่า สมมุติฐานนี้นำไปสู่การค้นคว้าวิจัยอย่างกว้างขวาง ผลของการวิจัยส่วนใหญ่ไม่คัดค้านแต่ก็มีได้สนับสนุนอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามผลของการวิจัยได้พิสูจน์แล้วว่า ภาษามีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับวัฒนธรรม และมีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการรับรู้ของมนุษย์

นอกจากสมมุติฐานดังกล่าวแล้ว วอร์ฟ (Whorf 1936 อ้างถึงใน วนิดา เจริญสุข 2532: 5) ยังเสนอความคิดที่ว่า ภาษามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม เราสามารถเข้าใจวัฒนธรรมและความคิดของคนในสังคมหนึ่งได้ด้วยการศึกษาระบบไวยากรณ์และคำศัพท์ในภาษานั้น ความคิดเห็นของวอร์ฟประการนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาในลำดับต่อมา ดังเช่น

อูลล์มานน์ (Ullmann 1968: 30-32) ซึ่งได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันนี้ว่า ลักษณะที่เอื้อต่อกันของภาษาและความนึกคิด คือ ภาษาจะสะท้อนความคิดของมนุษย์และขณะเดียวกันภาษาก็มีอิทธิพลในการก่อรูปและคงสภาพการมองโลกของมนุษย์ไว้ อูลล์มานน์ยังได้เปรียบเทียบภาษากับแท่งแก้วว่า ภาษาเหมือนกับแท่งแก้ว (Prism) เพราะภาษามีโครงสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และด้วยการมองผ่านภาษานี้เองที่เราสามารถมองเห็นโลก ภาษาจะสะท้อนและแยกแยะประสบการณ์ของเราด้วยลักษณะของภาษาเอง เราจะเห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จากการศึกษาคำศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ

นอกเหนือไปจากการเปรียบเทียบภาษาเหมือนแท่งแก้วแล้ว ไชก้า (Chaika 1982) ยังได้เปรียบเทียบภาษาว่าเหมือนกับกระจกเงา เขากล่าวว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษาเปรียบเหมือนกระจกเงาสท้อนความเป็นไปในสังคม เพราะคำศัพท์เผยให้เห็นถึงทัศนคติและค่านิยมของสังคม ดังที่ปรากฏในกรณีของคำรึ้นหูและคำต้องห้าม

จากสมมุติฐานและข้อคิดเห็นต่าง ๆ เหล่านี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาคือสิ่งที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมหนึ่ง ตลอดจนสะท้อนความเป็นไปต่าง ๆ ของสังคมนั้นด้วย หากเราต้องการที่จะเข้าใจและเข้าถึงสิ่งเหล่านี้ย่อมกระทำได้โดยการศึกษาภาษาที่สังคมนั้นใช้ ในกรณีของคำรึ้นหูก็เช่นกัน การศึกษาความหมายของคำรึ้นหูซึ่งเป็นคำที่เกิดจากค่านิยมในการใช้ภาษาอีกรูปแบบหนึ่ง ย่อมทำให้เรามองเห็นโลกทัศน์ ตลอดจนทั้งค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของคนในสังคมไทยด้วย

ก่อนที่ผู้วิจัยจะได้เสนองานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาค่านิยมและโลกทัศน์ที่สะท้อนในภาษา ใคร่จะขอเสนอคำจำกัดความของคำว่า "ค่านิยม" และคำว่า "โลกทัศน์" เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับคำศัพท์ทั้ง 2 คำนี้

ค่านิยม

ในภาษาไทยได้มีผู้กล่าวถึงคำจำกัดความของคำว่า ค่านิยม อยู่หลายท่าน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2506: 6) ได้กล่าวไว้ว่า ค่านิยมของสังคม หมายถึง สิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น เป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟังได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2525: 3) ให้คำจำกัดความว่า ค่านิยม คือ สิ่งในกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่องหรือเห็นว่าถูกต้อง

รัชนิกร เศรษฐโชติ (2523) กล่าวว่า ค่านิยม คือ ความรู้สึกของสังคมที่ถือว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี มิใช่ความรู้สึกส่วนบุคคล แต่เป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนไทยในสังคม

วนิดา เจริญสุข (2532: 18) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า คำนิยาม หมายถึงสิ่งที่คนยกย่อง
อยากจะได้ อยากจะมีอยากจะเป็น หรือเป็นสิ่งที่มีความเคารพการกระทำและถูกต้องและถือว่าเป็น
เป็นของดีงาม ทั้งยังพอใจที่ได้เป็นเจ้าของและนิยมชมชอบว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิต

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำนิยาม หมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่คนในสังคมเชื่อหรือคิดหรือเห็น
พร้อมทั้งกันว่าเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าน่ากระทำ นำปรารถนาที่จะมีไว้ครอบครอง หรือปรารถนาที่จะ
เป็นตามความเชื่อที่เป็นแบบฉบับยึดถือในการปฏิบัติของคนในสังคมที่ตกทอดมาหลายชั่วอายุคน

โลกทัศน์

คำว่า โลกทัศน์ มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Redfield 1953) ให้คำนิยามไว้ว่า โลกทัศน์หมายถึง การที่
มนุษย์ในสังคมหนึ่ง เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ชาย โพธิสิตา (Podhisita 1985: 31) กล่าวว่า โลกทัศน์หมายถึง ผลรวมของ
ความคิดและความคิดรวบยอดซึ่งปัจเจกบุคคลในวัฒนธรรมหนึ่งมีต่อสภาวะแวดล้อมและจักรวาล

อมรา พงศาพิชญ์ (Pongsapich 1985: 9) ได้สรุปคำจำกัดความของคำว่า
โลกทัศน์ไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึง ความเข้าใจ ความคิดที่มนุษย์มีต่อสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับ
ตัวมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมอันสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความพยายามที่จะศึกษาโลกทัศน์ ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อเข้าถึงระบบความนึกคิดและ
คำนิยามโดยศึกษาภาษาของชนกลุ่มหนึ่ง ๆ นั้น ได้กระทำอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานแล้ว วิธี
การศึกษาอาจแยกได้เป็น 2 แนวทาง คือ การศึกษาแบบดั้งเดิม และการศึกษาแบบใหม่ ดังที่
อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2529: 45) สรุปไว้ว่า

การศึกษาแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่าการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาเป็นการศึกษาแบบการ
พรรณนาโดยทั่วไป ต่อมาภายหลังได้มีการศึกษาแนวใหม่ที่ใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์เรียกว่า
ชาติพันธุ์ศาสตร์หรือชาติพันธุ์วรรณนาแนวใหม่ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ การพยายามหาแนวทางที่จะ
เข้าถึงความนึกคิดและโลกทัศน์ของชนชาติต่าง ๆ จากมุมมองของผู้คนเหล่านั้นเอง การศึกษา
ดังกล่าวกระทำได้โดยศึกษาภาษาของชนชาตินั้น ๆ และการศึกษาคำศัพท์ โดยการวิเคราะห์
ความหมายในภาษาหนึ่ง ๆ จะทำให้สามารถเข้าใจความนึกคิด การมองโลกของผู้ที่ใช้ภาษานั้น
ได้ วิธีการศึกษานี้เรียกว่า วรรคศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) งานที่มักจะใช้แนว

การศึกษานี้ได้แก่การศึกษาคำเรียกญาติ คำสรรพนาม คำบอกลี ชื่อโรค ชื่อสัตว์ ชื่อพืช เป็นต้น
ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงผลงานวิจัยซึ่งใช้วิธีการศึกษาทางอรรถศาสตร์
ชาติพันธุ์ ในการศึกษาภาษาเพื่อเข้าถึงโลกทัศน์และระบบค่านิยม

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง "ลักษณะสำคัญบางประการใน
วัฒนธรรมไทยที่แสดงโดยคำเรียกญาติ" โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential
Analysis) ทั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกญาติ การใช้คำเรียกญาติ
ในบริบทต่าง ๆ และวิเคราะห์ลักษณะสำคัญในวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนจากความหมายของคำ
เรียกญาติ

คำเรียกญาติในภาษาไทยซึ่งใช้เป็นคำพื้นฐานในการวิเคราะห์ได้แก่คำว่า พ่อ แม่ ปู่
ย่า ตา ยาย ทวด ชาด พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา หลาน หลาน และโหล่น คำเรียกญาติเหล่านี้
ต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 5 มิติ คือ รุ่นอายุ สายเลือด เพศ อายุ ฝ่ายพ่อหรือแม่

ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่าลักษณะสำคัญในวัฒนธรรมที่แสดงโดยคำเรียกญาติ ได้แก่
ระบบอาวุโสหรือ ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงและการเน้นฝ่ายแม่หรือสายแม่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ยังได้ให้ข้อคิดเห็นอีกว่า การศึกษาภาษาในกรณีของคำเรียกญาตินี้ถือเป็นหลักฐานที่จะช่วยทำ
ให้มองเห็นโลกทัศน์ ค่านิยม และลักษณะสำคัญในวัฒนธรรมได้ โดยเฉพาะกับสังคมไทยซึ่ง
นักมานุษยวิทยาตะวันตกบางคนเห็นว่าเป็นสังคมที่มีโครงสร้างหลวมซึ่งหาโครงสร้างหรือรูปแบบ
ได้ยากจากการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป

วนิดา เจริญสุข (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน:
การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์" โดยมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหลักเกณฑ์การตั้งนามสกุล
ลักษณะของนามสกุล ความหมายและค่านิยมที่สะท้อนในความหมายของนามสกุล ขั้นตอนการ
วิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ วิเคราะห์วิธีตั้งนามสกุลพร้อมสรุปหลักเกณฑ์ วิเคราะห์
ความหมาย และวิเคราะห์ระบบความนึกคิดและค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีน

ผลการวิเคราะห์พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีเกณฑ์หรือวิธีตั้งนามสกุลอยู่ 2 วิธี คือ
ตั้งนามสกุลโดยรักษาเค้าทางเสียงหรือความหมายของแซ่เดิม ซึ่งแสดงโดยหน่วยศัพท์ที่มีมักจะ
ปรากฏอยู่ในตำแหน่งแรกของนามสกุล และวิธีที่ 2 คือการตั้งนามสกุลโดยไม่มีเค้าของแซ่เดิม
เลย ในด้านความหมายพบว่ามีกรนำความหมายทั้งนามธรรมและรูปธรรมที่ถือว่าเป็นมงคลมา
ตั้งเป็นนามสกุล ความหมายเหล่านี้มีความถี่ในการเกิดต่างกัน และปรากฏในตำแหน่งที่ต่างกัน

ด้วย ความหมายเด่นได้แก่ ความเป็นเลิศ ความมั่งคั่งร่ำรวย และความเจริญรุ่งเรือง

ในส่วนของการวิเคราะห์ระบบค่านิยมซึ่งสะท้อนในนามสกุลคนไทยเชื้อสายจีนนั้น ผลการวิเคราะห์ความหมายและความถี่ในการเกิดของแต่ละความหมายสะท้อนให้เห็นค่านิยม 6 ประการ เรียงจากมากไปน้อยได้แก่

1. ค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งที่ปรารถนาในชีวิต ได้แก่ ความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรือง ลีริมงคล ความรัก ความสุข ความมั่นคงยืนยงสถาพร อำนาจศถาบรรดาศักดิ์ ความสำเร็จ และชัยชนะ เกียรติยศชื่อเสียง ความอิสระเสรี

2. ค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ ความสามารถ

3. ค่านิยมเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ

3.1 ความเชื่อลัทธิต่าง ๆ และพุทธศาสนา

3.2 ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ที่ถือว่ามอำนาจเหนือธรรมชาติ

4. ค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรม ความประพฤติ และการปฏิบัติตน (คุณสมบัติของคน)

เช่น ความกล้าหาญ ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตา

5. ค่านิยมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ นิยมอาชีพธุรกิจและการค้า

6. ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว เคารพยกย่องเชื่อฟังผู้มีอาวุโส

วนิตาสรุปในตอนท้ายว่า การเลือกนำความหมายแต่ละความหมายมาตั้งเป็นนามสกุลของชนกลุ่มนี้นั้น แต่ละความหมายล้วนได้ผ่านการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีแล้วว่า เป็นความหมายที่พวกเขาพอใจ ภูมิใจ และเป็นความหมายที่ดี ทั้งจะก่อให้เกิดความปิติยินดีแก่ตนเองและครอบครัววงศ์ตระกูลสืบไป เมื่อศึกษาความหมายเหล่านี้อย่างละเอียด พบว่า ความหมายแต่ละความหมายของนามสกุลที่นำมาตั้งนั้น จะแฝงไปด้วยลักษณะความเชื่อ ความนึกคิด ค่านิยมในด้านต่าง ๆ อันแสดงถึงสิ่งที่พวกเขาปรารถนา อยากรจะเป็น อยากรจะมีหรืออยากรจะได้อยู่ด้วย ดังนั้นความหมายแต่ละความหมายของนามสกุลจึงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและโลกทัศน์ในแง่มุมมองต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมและโลกทัศน์ในสังคมไทยนั้น อาจกระทำได้โดยผ่านการศึกษารายละเอียด เช่น คำเรียกญาติ คำที่นำมาใช้ในการตั้งนามสกุล และรวมทั้งงานวิจัยฉบับนี้ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ค่านิยมและโลกทัศน์ของสังคมไทยโดยการศึกษาการใช้คำอีกประเภทหนึ่ง อันได้แก่ คำรึนหู่ในภาษาไทย